

ABD’NİN “MÜSLÜMAN” SAVAŞÇILARI*

Mehmet ŞAHİN**

Özet

Amerika Birleşik Devletleri’nin bölgesel ve küresel politikalarında İslam ve Müslümanlar önemli yer tutmaktadır. Soğuk Savaş döneminde Orta Doğu’da Arap Milliyetçiliğinin Sovyetler Birliği yanlısı tutum içermesi ve 1979 yılında Sovyetler Birliği’nin Afganistan’ı işgal etmesi Müslümanları ABD dış politikasında önemli bir unsur haline getirdi. Sovyetler Birliği Müslüman coğrafyada anti-empyalist, Batı karşıtı, bağımsızlıkçı ve milliyetçi grupları destekleyerek etkin olmak isterken, ABD’de Afganistan örneğinde olduğu gibi İslamcı grupları doğrudan ve dolaylı şekilde “şer imparatorluğu” olarak tanımladığı Sovyetler Birliğine karşı destek vererek var olma yolunu seçti ve bir “Yeşil Kuşak” oluşturdu. Afganistan’da ABD’nin de desteği ile Sovyetler Birliği’ne karşı savaşan uluslararası bir cihatçı grup oluştu. Soğuk Savaş’ın sona ermesi ve Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra başta Afganlı mücahitler olmak üzere “cihatçılar” sadece ABD’nin gözünden düşmekle kalmadılar aynı zamanda tehdit olarak görüldüler. Soğuk Savaş’ın “iyi Müslümanları” Soğuk Savaş sonrası dönemin “kötü Müslümanları” olarak görülmeye başlandı. Günümüzde ise ABD, bu “kötü Müslümanlarla” mücadele etmek için yeni bir “Yeşil Kuşak” oluşturma çabası içindedir. “ılımlı İslam” adı altında yürütülmeye çalışılan bu girişimle yeni dönemde ABD’nin yeni savaşçıları “ılımlı İslamcılar” olarak ortaya çıkmaktadır. Bu makalede ABD politikalarında İslam/İslamcılarının rolü ele alınmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müslüman Savaşçılar, Siyasal İslam, İlimli İslam, ABD, Yeşil Kuşak, Vekil Savaşları.

US’ MOSLEM WARRIORS

Abstract

The Moslems and Islam constitute an important part of the US’ regional and global policies. The fact that Arap nationalism in the Middle East acquired a certain degree of pro-Soviet elements, and that the Soviet Union invaded Afghanistan in 1979 made the Moslems even more an important component of US policies. While the Soviet Union endeavored to be influential in the region by promoting those anti-Western and nationalist forces seeking independence, the US chose to be part of the game by supporting Islamist groups directly and indirectly, as in the case of Afghanistan,

* Bu makale 17-18 Nisan 2008 tarihleri arasında Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından düzenlenen 1. Uluslararası Stratejik ve Güvenlik Çalışmaları Sempozyumu’nda sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü

against the Soviets which Washington described the 'evil empire' To this end, the US created a 'green belt'. This policy bore fruit as a significant international jihadist group, fighting the Soviets in Afghanistan under US auspice. With the Cold War coming to an abrupt end and the Soviet Union disintegrating, all the jihadists, including the ones in Afghanistan began to be disgraced, but they were also considered threats by the US. In broader terms, the 'Good Moslems' of the Cold War suddenly became 'Bad Moslems' in the post Cold War era. It is obvious that the US is making every effort to struggle against these 'Bad Moslems' through the creation of another 'green belt'. Under the new Project called 'moderate Islam' new fighters of the US appear to be the 'moderate Islamists' in the greater Middle East. This article aims to look into this new phenomenon of moderate Islam and the continuity and change in US policies towards Islamists in general.

Keywords: Moslem Warriors, Political Islam, Moderate Islam, USA, Green Belt, Proxy Wars.

Giriş

II. Dünya Savaşı'nda sonra oluşan iki kutuplu dünyada ABD'nin Batı dünyasında en güçlü devlet olarak ortaya çıkması ve İngiltere'nin Orta Doğu'dan çıkmasıyla bölgede oluşan boşluğu doldurması, ABD'nin Müslüman dünyayla ciddi olarak ilk temaslarını kurmasına sebep oldu. II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan iki kutuplu dünyada "ateizmi" savunan Sovyetler Birliği ile "hür dünya"nın öncüsü olduğunu savunan ABD arasında "Soğuk Savaş" dönemi başladı. Bu yeni dönemde her iki devlet de doğrudan silahlı çatışmaya girmeden kendi aralarındaki mücadeleyi "vekil savaşları" ve "ideolojik yarışla" yürüttüler. ABD'nin Sovyetler Birliğine karşı yürütmüş olduğu bu savaşta İslam ve Müslümanlar önemli bir yer tuttu. Bunun en güzel örneğini 21 Aralık 1979 tarihinde Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgalinden sonra ABD'nin Müslümanlarla sıkı işbirliğinde görmek mümkündür. ABD'nin İslam'la/Müslümanlarla ilişkisi sadece Soğuk Savaş dönemiyle sınırlı kalmadı. Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD "Radikal İslam/Siyasal İslam" a karşı "İlimli İslam" olarak adlandırılan yeni bir kuşak yaratma çabasına girdi. Bu çalışmada ABD'nin Soğuk Savaş ve sonrası dönemde İslam'la/Müslümanlarla ilişkisi ele alınacaktır.

Soğuk Savaş Dönemi

Soğuk Savaş döneminin başlamasıyla birlikte ABD ve Sovyetler Birliği arasında küresel ve bölgesel bazda bir yarış/savaş başladı. Sovyetler Birliği İslam coğrafyasında nüfuzunu artırmak için anti-Amerikancı/Batıcı/bağımsızlıkçı olan yerel milliyetçi gruplara destek verirken, ABD ise buna karşılık Sovyetler Birliği'ni etkisiz kılmak ve kendi nüfuzunu artırmak için İslamcı gruplarla çalışmayı kendi dış politik çıkarlarına uygun

buldu.¹ 1979 yılında hem Sovyetler Birliğinin işgali hem de İran'da İslam Devrimi'nin gerçekleşmesi (11 Şubat 1979) ABD'nin İslam dünyasıyla ilişkilerini derinden etkiledi. 1979 yılında gerçekleşen İran İslam Devrimi ve Afganistan'ın işgali olayları, bölge jeopolitiğinde önemli değişikliklerin meydana gelmesine sebep olduğu gibi, İslam coğrafyası sahip olduğu doğal kaynakların yanında stratejik bir değer de kazandı.

Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesi üzerine ABD, Sovyetler Birliği'ni "*çevrelemek*" ve "*güneye inmesini engellemek*" için "*Yeşil Kuşak Projesi*"ni devreye soktu. Yeşil Kuşak Projesi'yle ABD, İslam ve Müslümanlardan faydalanma yolunu seçti. Bu bağlamda ABD, İslam'ın radikal/cihatçı söylemine destek vererek "*cihad*"ın yıllarca Müslümanlar tarafından "*ihmal edilen*" bir görevleri olduğunu vurguladı. Afganistan'ın işgali olayının, Müslümanlar için yıllarca ihmal ettikleri görevlerini yerlerine getirmek için çok iyi bir fırsat olduğu gündeme taşındı. Çünkü ABD'ye göre Sovyetler Birliği "*Tanrı tanımaz*", "*ateist*", "*Allahsız*" ve "*şer imparatorluğu*"² idi ve bu imparatorluk bir Müslüman ülke olan Afganistan'ı işgal etmişti. Müslümanların "*ihmal ettikleri görevleri*"ni yapmaları için bundan daha iyi fırsat olamazdı. ABD kendi dış politik çıkarları açısından çok tehlikeli gördüğü Sovyetler Birliği'nin bu girişimini, Müslümanlara çok iyi satmasını bildi. ABD, Sovyetler Birliği ile girmiş olduğu çatışmayı/savaşı kendisi doğrudan müdahil olmayarak "*vekil savaşçılar*"la halletme yolunu seçti.³ Bu bağlamda İslam'ın radikal/cihatçı yorumunu ön plana çıkararak ve ona göre hareket eden "*Müslüman savaşçılar*" oluşturuldu. İslam coğrafyası, Avrupa ve Amerika'dan toplanan Müslümanlar, Afganistan ve Pakistan'da dini/ideolojik ve askeri eğitimden geçirilerek "*Şer İmparatorluğu*" olarak tanımlanan Sovyetler Birliği'ne karşı savaştırıldılar.

ABD "*Siyasal İslam*"ı ön plana çıkararak hem Sovyetler Birliği'ne hem de Sovyetler Birliği yanlısı ve Batı karşıtı/bağımsızlıkçı yerel milliyetçilere karşı İslamcı grupları destekledi. Bu durumdan da anlaşıldığı üzere, ABD, dini, hegemonik siyasetinin bir aracı olarak kullanma yolunu seçti. Bunu iç politikada Hıristiyanlığı ön plana çıkararak, İslam coğrafyasında ise İslam'ın "*cihatçı*" yorumuna destek vererek ortaya koydu. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ne karşı "*gerekli her araçla*" mücadele etmeyi dış politik/hegemonik çıkarları açısından uygun buldu. Bu bağlamda en uygun araç olarak da İslam'ın "*cihatçı*" yorumunu ve "*cihatçıları*" seçti. Soğuk Savaş döneminin iki karşıt süper güçleri ABD ve Sovyetler Birliği doğrudan karşı

¹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz: Gilles Kepel, *Cihat: İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi*, Doğan Kitap, 2. Baskı, İstanbul, 2001, ss. 155-170.

² Leo Ribuffo, "Religion in the History of U.S. Foreign Policy", Elliott Abrams, (Der.), *The Influence of Faith: Religious Groups and U.S. Foreign Policy*, Rowman&Littlefield Publishing Inc. New York, 2005, s. 14.

³ Mahmood Mamdani, *İyi Müslüman, Kötü Müslüman: Amerika, Soğuk Savaş ve Terörün Kökenleri*, 1001 Kitap, İstanbul, 2005, s. 73.

karşıya gelmediler. Aralarındaki mücadeleyi “*vekil savaşları*”yla yürüttüler. Siyasal İslam, ABD’nin bu mücadelesinde büyük destek gördü ve yine bu dönemde İslam’ın/Müslümanların iç çatışmasından daha çok küresel güç mücadelesinin bir sonucu olarak modern zamanların bir ürünü olarak ortaya çıktı. Kısaca Siyasal İslam’ın, ABD’nin Soğuk Savaşı kazanma stratejisinin ürünlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür.⁴

İki süper güç arasındaki Soğuk Savaş, doğrudan sıcak çatışmadan uzak, değerlerle/ideolojilerle ve “*vekil savaşları*”yla yürütülen bir savaştı. ABD, Afganistan’ın Sovyetler Birliği için bir Vietnam olması için her türlü aracı kullanmaktan geri durmadı. Yürütülen bu savaşın ABD için çok önemli bir amacı vardı: *Sovyetler Birliğini tüketmek*.⁵

ABD bu amacına ulaşmak için önce bahsedildiği üzere “*Yeşil Kuşak*” adıyla bilinen proje kapsamında İslam’ın “*cihatçı*” yorumunu ön plana çıkardı ve “*cihatçılara*” destek verdi. Tabii ki, esas yoğunluk Afganistan’da olsa da, Sovyetler Birliği’ne karşı verilen mücadele Afganistan’la sınırlı kalmadı. Bütün İslam coğrafyasından ve hatta ABD’den ve Avrupa’dan Müslümanlar toplanarak ve ideolojik eğitimden geçirilerek, Sovyetler Birliği’ne karşı mücadeleye sürüldüler. Bir anlamda İslam dünyasından insanlar “*devşirilerek*”, “*Allahsız rejime*” karşı savaştırıldılar. Böylece uluslararası cihatçı bir grup oluştu ve bunlara “*mücahit*” adı verildi. Yani “*Allah adına savaşan kişiler*” olarak adlandırıldılar ve tanındılar ve böylece ABD, Sovyetler Birliği’ne karşı mücadelesini Müslümanlar üzerinden başarılı bir şekilde yürütmüş oldu.

Sovyetler Birliği’ne karşı bu yapının oluşturulmasında ABD’nin, Pakistan’ın ve başta Suudi Arabistan olmak üzere Körfez ülkelerinin ciddi katkıları oldu. ABD sistemin sahibi olarak, Pakistan eğitim ve lojistik destekçi olarak, Suudi Arabistan, parasal olarak, Müslümanlar ise savaştı desteğiyle “*Yeşil Kuşak*”ın oluşmasını sağladılar.

Sovyetler Birliği’ne karşı oluşturulan söz konusu mücadelede/savaşta mücahitler kendilerini “*Allah adına savaşan kişiler*” olarak gördüler. Bu arada Suudi Arabistan gibi Arap ülkelerinin yönetimleri ise, bu oluşuma destek vererek meşruiyetlerini sağlamlaştırmaya çalıştılar. ABD ise, en büyük düşmanı Sovyetler Birliği’ne karşı doğrudan savaşa girmeyerek mücadelesini “*vekil savaşları*”yla yürüttü. Bu savaş Sovyetler Birliği için tam bir “*yıpratma savaşı*” oldu.

Reagan döneminde CIA ve Pakistan İstihbaratı (ISI) arasında çok sıkı bir iş birliği sağlandı. Bunda amaç; askeri olarak mücahitlere azami ateş gücünü sağlamak, siyasi olarak ise en radikal/anti-komünist İslamcıları Sovyetler Birliği’ne karşı harekete geçirmektir. Yürütülen bu politika sonucunda bölge her türlü silahla ve radikal İslamcı savaşçılarla doldu. Toplanan bu savaşçılar ideo-

⁴ Mamdani, *a.g.e.*, s. 23.

⁵ Mamdani, *a.g.e.*, s. 135.

lojik olarak “*kutsal savaş*” aleviyle doldurulup, gerilla taktikleri eğitimi aldılar.⁶ Bu Savaşçılar sadece İslam dünyasının değil, Batı dünyasının da “*kutsal savaşçılar*” olarak görülmektedirler.⁷

ABD, Afganistan Savaşı sırasında mücahitleri o kadar kutsadı ki; Başkan Reagan mücahitlerin liderlerinden bazılarını Beyaz Saray’da dünya basınına tanıtırken “*bu savaşçılar ABD’nin kurucu babalarıyla aynı ahlak ve anlayışa sahipler*”⁸ ifadesini kullandı. Fakat dönemin “*kutsal savaşçılar*” ABD için savaştıklarını Soğuk Savaş sonrasında anlayacaklardır. Çünkü Soğuk Savaş döneminin “*kutsal Savaşçılar*” özellikle 11 Eylül 2001 olaylarından sonra ABD için dünyayı tehdit eden “*radikal dinci teröristler*” olarak adlandırıldılar.

1985 yılının Mart ayında Reagan yönetimi “*artırılmış örtülü askeri yardımı*” onaylayan ve “*gizli Afganistan savaşının yeni bir hedefi Afganistan’daki Sovyetler Birliği’ni örtülü eylemle yenip, Sovyetler Birliği’nin geri çekilmesini teşvik etmek olduğunu belirten*” 166 sayılı Ulusal Güvenlik kararı direktifini imzaladı. Bu bağlamda; 1) Mücahitlere Amerikan danışmanları ve Amerikan yapımı Stinger uçaksavar füzeleri tedarik edildi. 2) Savaş, Tacikistan ve Özbekistan’a kaydırılmak istendi, fakat Sovyetler Birliği Pakistan’ı işgal etmekle tehdit edince vazgeçildi. 3) Pakistan’da eğitim vermek ve mücahitlerin yanında savaşmak için dünyanın her yanından radikal İslamcılarını işe koşmak.⁹ Pakistan Devlet Başkanı Pervez Müşerref Ocak 2008 tarihinde yapılan Dünya Ekonomik Formu’nda yaptığı konuşmada, “*Sovyetler Birliği’ne karşı cihadı başlattık, tam on yıl boyunca 20-30 bin mücahit eğittik. Bunları Afganistan’a gönderdik. Orada Çarpıştılar. İyi bir iş yapmıştık... ama ne oldu? Savaş sonunda herkes gemiyi terk etti. Pakistan kullanıldı ve kaderine terk edildi... Biz 1979 yılında başta ABD olmak üzere, BM ve Batı’nın uygulamaya soktuğu bir planın kurbanıyız*”¹⁰ diyerek, Sovyetler Birliği’ne karşı verilen savaşta Müslümanların nasıl kullanıldıklarını manidar bir şekilde açıklamış oldu.

Sovyetler Birliği’ne karşı yürütülen söz konusu savaşın, her ne kadar İslam dünyasında “*cihat*” olarak sunulsa da kurgulanışı, süreci ve sonucu itibarıyla bir “*ABD savaşı*” olduğu açıkça ortadadır. Çünkü bu savaş esas itibarıyla ABD’nin Sovyetler Birliği’ni “*yıpratma savaşı*”ydı. ABD söz konusu savaş sırasında mücahitler arasındaki dağınıklığı giderdi ve savaşçı ideolojinin gelişmesine yardım etti.¹¹ İslami simgeler bu savaş sırasında yoğun bir şekilde kullanıldı.

⁶ Mamdani, *a.g.e.*, s. 236.

⁷ Ingmar Karlsson, *Din, Terör ve Hoşgörü*, Homer Kitabevi, İstanbul, 2005, s. 102

⁸ Arundhati Roy, “Savaş Barıştır”, Ahmet Demirhan, (Der.), *ABD, Terör ve İslam*, Vadi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 49.

⁹ Mamdani, *a.g.e.*, s. 138

¹⁰ *Hürriyet*, 26 Ocak 2008.

¹¹ Mamdani, *a.g.e.*, s. 140.

Savaş Afganistan'la sınırlı tutulmadı. İslam dünyasının bir cihadıymış gibi sunuldu ve mücahitler de “*İslam savaşı*” olarak tanıtıldı. Afganistan savaşı için bütün İslam dünyasından toplanan “*cihatçılar*” ABD'nin beklediği gibi Sovyetler Birliği'ne karşı iyi bir mücadele verdiler. On yıllık savaş sonunda Sovyetler Birliği çekilmek zorunda kaldı(Şubat 1989). Sovyetler Birliği'nin çekilmesinden sonra ise uluslararası cihatçı grup terk edilmekle kalınmayıp, ABD'nin/Batı'nın yeni düşmanı ilan edildiler. Böylece Soğuk savaş döneminin “*kutsal savaşı*”, “*iyi Müslümanları*”, Sovyetler Birliği Afganistan'dan çekildikten sonra ABD/Batı için “*kötü Müslümanlar*” ve “*yeni düşmanlar*” haline geldiler.

Soğuk Savaş Sonrası Dönem

Sovyetler Birliği'nin 1989 yılında Afganistan'dan çekilmesi ve daha sonra dağılması dünyada yeni bir düzenin/düzensizliğin ortaya çıkmasına sebep oldu. Afganistan savaşı Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra yeni dönemde ABD ve İsrail'i düşman olarak gördüler. İslam'ın radikal/cihatçı yorumuyla yetişmiş ve savaş eğitimi almış bu grup yıllardır birlikte çalıştıkları ABD'ye karşı mücadeleye başladılar. Müslüman dünyanın çekmekte olduğu sıkıntıdan/kötü durumdan ABD'yi ve onun bölgedeki temsilcisi olarak gördükleri İsrail'i sorumlu tuttular. Tabi ki bu arada ABD ile sıkı ilişkiler içinde olan bölgedeki yöneticiler de bu durumdan nasiplerine düşeni aldılar. Artık ABD için Soğuk Savaş döneminin “*kızıl tehdit*”i gitmiş yerini “*yeşil tehdit*” almıştı.

Artık ABD komünizmi, baş tehdit olarak görmüyor, onun yerine İslam coğrafyasında “*siyasal İslam*”ı tehdit olarak görüyordu. Afganistan savaşından sonra ülkelerine geri dönen cihatçılar, ABD'nin bölge hegemonyasının önünde en büyük engel olarak ortaya çıktılar. Soğuk Savaş döneminde ABD'nin “*iyi Müslümanları*” yeni dönemde “*kötü Müslümanlar*” olmuştu. ABD tehdit algılamasını kendi dış politika çıkarlarına göre değerlendirdiğinden “*siyasal İslamcılar*” yeni düşman olarak tanımlandılar. Günümüzde de “*Siyasal İslam*” ve onun temsilcileri “*siyasal İslamcılar*” ABD'nin özellikle “*Büyük Orta Doğu*”ya yönelik politikasında en büyük engel olarak görülmektedir. Çünkü ABD'nin bölge politikalarına yönelik en güçlü direnç “*Siyasal İslam/İslamcılar*”dan gelmektedir.

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ABD cihatçı İslamcılarını baş düşmanı olarak ilan etti ve “*teröre karşı savaş*” adı altında siyasal İslam'la/İslamcılarla mücadele etmeye başladı. Bugün ABD Soğuk Savaş döneminde yarattığı/büyüttüğü/beslediği ve eğittiği “*cihatçılarla*” mücadele etmek için elinden geleni yapmaktadır. ABD karşısında düzenli bir yapı/ordu bulamadığından yürütmekte olduğu bu mücadelede oldukça zorlanmaktadır. Bu bağlamda, günümüzde ABD'ye karşı olan “*siyasal İslamcı/cihatçı*” grupları, ABD kendi politikasının değil de İslam'ın bir marazi durumu olarak sunma çabası içerisindedir. Radikal/Siyasal İslam'ın, İslam'ın kendi iç yapısından ortaya çık-

tığı ileri sürülmektedir.¹² Nitekim Batıda Siyasal İslamcılar sadece Batı için değil aynı zamanda İslam dünyası için de bir tehdit olarak belirtilmektedir.¹³ Gerçekte ise Siyasal İslam, İslam'ın kendi içinden ve ideolojik yapısından çıkan bir sorun değil, küresel bazda ABD'nin yürüttüğü güç mücadelesinin ve stratejik hesaplarının bir sonucudur.

Günümüzde ABD'nin eskinin “*iyi Müslümanlar*”ını günümüzün “*kötü Müslümanlar*”ını yenmek için yeni bir strateji/yol haritası belirlemekte olduğu anlaşılmaktadır. Radikal/Siyasal İslam'ın karşısına yine dinin farklı bir yorumu olan “*Sufi İslam*”ı ön plana alan Müslümanlar öne çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bu bir anlamda, eski “*Yeşil Kuşak*”ın karşısına yeni bir kuşak çıkarılmaya çalışılması anlamına gelmektedir. Ortaya çıkarılmak ve desteklenmekte olan yeni kuşağı “*Açık Yeşil Kuşak*” diye adlandırabiliriz. Çünkü Soğuk Savaş dönemine göre yeni oluşturulmak istenen yapı, eskisine göre daha “*ılımlı*”, “*politik talebi olmayan*” ve “*Batı'nın bölge politikalarıyla barışık*” özellikler taşımaktadır. Bu durumdan anlaşıldığı üzere, ABD bölge hegemonyasını sağlamak ve sürdürmek için yine Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi “*vekil savaşları/savaşçıları*”yla düşmanlarıyla baş etmeye çalışmaktadır. Yani ABD yine yeni “*Müslüman Savaşçılar*” oluşturma çabasındadır.

Politik talebi olmayan, ABD/Batı ile iyi anlaşılan en azından çatışmayan İslam'ın Sufi yorumuna dayanan Müslümanlar, günümüzde Radikal İslamcılara karşı ABD'nin yeni müttefikleri olarak belirlemektedirler. ABD'nin Soğuk Savaş dönemindeki deneyimlerini de göz önünde bulundurarak yeni bir İslam yorumu ve Müslüman tanımlama çabası içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

ABD'nin ortaya koymak istediği, “*ılımlı İslam*”, “*Kültürel İslam*”, “*Sufi İslam*”, “*Liberal İslam*” ve “*Demokratik İslam*” gibi değişik tanımlamalarla anılsa da, bununla, politik talebi olmayan ABD/Batı ile çatışmayan/çalışan İslam kastedilmektedir.¹⁴ ABD “*ılımlı İslam*”ı destekleyerek hem ABD'nin baş düşmanı olarak tanımladığı “*radikal/siyasal İslam*”la hem de anti-Amerikancı/bağımsızlıkçı seküler yönetimleri aşmaya çalışıyor. Bu bağlamda “*ılımlı İslamcılar*” İslam dünyasında ABD'nin yeni “*Müslüman savaşçıları*” olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat yaratılmak istenen ABD'nin yeni “*Müslüman savaşçıları*”nın, Soğuk Savaş dönemindeki gibi başarılı olacağını beklenmesi

¹² Nuray Mert, “Yeni Soğuk Savaş”, *Doğudan*, Kasım-Aralık 2007, Yıl 1, Sayı 2, s. 43.

¹³ Richard Whelan, *Al-Qaedaism: The Threat to Islam, The Threat to the World*, Ashfield Press, Dublin, 2005.

¹⁴ ABD'de bu konuda yapılan çalışmalar için bkz: Angel Rabasa... (et al.) *Building Moderate Muslim Networks*, RAND Corporation, 2007, http://rand.org/pubs/monographs/2007/RAND_MG574.pdf, Angel M. Rabasa... (et al.) *U.S. Strategy in the Muslim World After 9/11*, RAND Corporation, 2004, http://rand.org/pubs/monographs/2004/RAND_MG246.pdf, Cheryl Benard, *Civil Democratic Islam: Partners, Resources and Strategies*, RAND Corporation, 2003, http://rand.org/pubs/monograph_reports/2005/MR1716.pdf

çok fazla iyimserlik olur. Çünkü Sovyetlere karşı savaşılan “Müslüman savaşçı- lar” ateist ve işgalci bir devlete karşı motive edilmişlerdi. Günümüzde ise, “yeni Müslüman savaşçılar” kendi dinlerinin yorumuna göre hareket eden Müslümanlara karşı savaş/mücadele vermeleri istenmektedir. Bundan dolayı “ılımlı İslamcılar”dan ABD için ciddi başarılar beklemek doğru gözükmemektedir. Sovyetler Birliği’ne karşı Müslümanlar iyi motive edilmişlerdi. Yani ABD’nin “Yeşil Kuşak Projesi” tutmuştu. Günümüzde ise “Açık Yeşil Kuşak Projesi” Müslümanlar tarafından fazla destek bulmadığı gibi bazı Müslümanlar tarafından şüphayle hatta tepkiyle karşılanmaktadır ve ABD’nin küresel siyasetinin bir aracı olarak görülmektedir.¹⁵

ABD, ortaya çıkan ve her geçen gün yükselen “Siyasal İslam”ı hem ulusal çıkarları hem de Batı değerleri açısından tehdit olarak görmektedir. Siyasal İslam’ı bir güvenlik meselesi olarak algılamaktadır. Bundan dolayı İslam coğrafyasında kendi çıkarları açısından uygun gördüğü İslam’ın yeni yorumunu yaymaya çalışmaktadır. Bu amacına ulaşabilmek içinde “yeni/iyi Müslüman- lar”ın nasıl çalışmaları gerektiği konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Siyasal İslamın/cihatçıların sadece Batı için değil, İslam ve Müslümanlar için de ciddi bir tehdit olduğunu ileri sürerek cihatçılarla olan mücadelesinde “ılımlı İslam- cılar”ı yanına çekmek istemektedir. Tabi ki ılımlı İslamcılar da bu durumdan fayda sağlamaktadırlar. Başta ABD olmak üzere Batı’nın desteğiyle bulunduk- ları ülkelerde önemli kazanımlar elde etmektedirler. Fakat işin ilginç yanı, So- ğuk Savaş döneminde olduğu gibi Müslümanların “iyisi” ve “kötüsü”, yapmış oldukları dini ritüellerle tanımlanmamakta, ABD ile uyumlu olup olmadıklarına göre “iyi” ve “kötü” olabilmekteler. Bu durumdan da anlaşıldığı üzere, din yine ulusal ve uluslararası siyasetin bir aracı olmaktadır. Yani din siyasetin gereklerine ve ihtiyaçlarına göre şekillendirilmektedir.

Uygulanan politikalar ve dine yaklaşım göz önüne alındığında din bu- rada din olarak değil, siyasetin bir aracı olarak ele alınmaktadır. Bu durumda Müslümanların da dinleri için değil başka amaçlar için kullanıldıkları ortadadır. ABD, İslam dünyasını kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmek istemekte- dir¹⁶ ve bu doğrultuda kendiyile çatışmayan/çalışan Müslümanlar oluşturma çabası içindedir.

Günümüzde ABD’nin Siyasal İslam’ı tek taraflı olarak alt edemeyece- ğini anladığından, Müslümanların içinden kendine yakın yeni bir İslami grup

¹⁵“ İlimli İslam”ın Müslümanlar tarafından olumsuz algılanışı konusunda bkz: *Umran*, (Ocak 2005, 125), Bu sayı *Küresel Sistemin “Omurgasız Din” Projesi: Teslimiyetçi İslam, Amerikan İslam’ı, İlimli İslam, Sırlar İslam’ı* başlığı ile yayınlanmıştır. 2023 Dergisi(15 Eylül 2004, Sayı 41) ise “İlimli İslam”ı konu alan sayısı “*Küresel Sarkacın Dini Salınım Açısı Genişlerken: İlimli İslam Projesi*” başlığı ile verilmiştir. Nazmi Çe- lenk ise bu konudaki kitabına “*Amerika’nın İslam’ı*”(İlgi Yayınları, İstanbul,2006) başlığını vermiş

¹⁶ Hasan Onat ile söyleşi, 2023, 15 Elül 2004, Sayı 41, s. 12.

çıkarma çabası içinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu yaratılmak isten İslam değil, ABD'nin/Batı'nın hizmetine sunulmuş dini-politik bir yapıdır. Bu bağlamda, ABD dışarıdan bir katalizör olarak bu yeni gruba alan yaratma çabasındadır. ABD İslam coğrafyasında yapmak istediklerini direk kendisi yapmaya kalktığına kötü imajından dolayı İslam coğrafyasında kabul görmediği gibi tepkiyle karşılanmaktadır. Bundan dolayı ABD isteklerini yeni Müslüman müttefikleriyle dillendirmeye çalışmaktadır. Oluşturulmaya çalışılan bu yeni grup için ABD, para, organizasyon ve alan tedarikinde destek vermektedir. ABD, radikal İslam'ı başarısız kılmak için ılımlı İslam'ın başarısını desteklemektedir.

ABD, jeopolitiğin değişimine göre İslam'ın yorumunu da değiştiriyor. Temel yaklaşım budur. Bugün ABD, Siyasal İslam'a karşı hem silahlı olsun hem de fikirler bazında olsun savaş yürütmektedir. Fikirler bazında savaş açıktan değil, başka programlar adı altında yürütülmektedir. ABD bu savaşta kendi için savaşanlara "network/sistem sağlayıcı" olarak hareket ediyor. Bu bağlamda ABD İslam coğrafyasında radikal İslam'ın dışında olan diğer bütün gruplarla ilişki kurmaktan geri durmuyor.¹⁷ ABD, ılımlı Müslümanların, İslam coğrafyasında iyi çalışabilmeleri için bu bölgede çeşitli organizasyonlar kurmuştur.¹⁸ Amaç; İslam coğrafyasında radikal İslam'ın etkisindeki "siyasal söylemi" kendi istekleri doğrultusunda yeniden şekillendirmek. Yani İslam dünyasında politik ve yasal çerçeveyi şekillendirmek istemektedir. Bunun için Batı'ya iyi bakan ve Batı değerleriyle çatışmayan teslimiyetçi bir İslam hedeflenmektedir. Bütün bu yapılanlardaki temel amaç; *ABD'ye karşı olan direnci kırmaktır*.

ABD bölgedeki kötü şöhretinden dolayı bölgedeki politik söylem değişikliğini direk kendisi değil de, yerel medya ve yeni Müslüman müttefikleri aracılığıyla yapmaya çalışmaktadır.¹⁹ Tabi Batı/ABD, cihatçı İslamcılarla kötüleşirken bunun İslam'ın bir iç sorunu olduğunu ileri sürmektedir. Esasında ise, Siyasal İslamcılar, Batının/ABD'nin "şer imparatorluğu"na karşı sürdürdüğü "kutsal savaş"ın "ideolojik çocukları"dır. Şimdi bu çocuklar yeni Müslüman savaşçılarla yenilmek istenmektedir.

Sonuç

ABD kendi dış politik çıkarları doğrultusunda Müslüman savaşçılardan destek bulabilmektedir. Kendi çıkarına göre bir İslam yorumunu ön plana çıkararak Soğuk Savaş döneminde İslam'ın radikal yorumu işine geldiği için onu destekledi ve ondan destek aldı. Soğuk Savaş'tan özellikle 11 Eylül 2001 olaylarından sonra ise, ABD yeni tehlikeyi(Siyasal İslam) ortadan kaldırmak için bunu yeni Müslüman savaşçılarla halletme yolunu seçmiş gözükmektedir. Bu-

¹⁷ İbrahim Karagül, "Amerika İslamcı Dernek ve Vakıflardan Ne İstiyor", *Yeni Şafak*, 9 Mart 2004.

¹⁸ RAND, *Building Moderate Muslim Networks*,... S. XVIII.

¹⁹ RAND, *Building Moderate Muslim Networks*,... S. XXIV.

gün Radikal İslam, Afganistan, Pakistan ve İslam coğrafyasının genelinde bir çıkmaz sorun olarak görülmekte ve İslam'ın içsel bir sorunu olarak anlatılmaya çalışılmaktadır. Ancak, esas itibarıyla bunun küresel rekabet politikasının bir sonucu olduğu aşikârdır.

Nasıl Soğuk Savaş döneminde ABD, Batı ittifakını bir arada tutmada ve sürdürmede Sovyetler Birliği tehdidini kullanmışsa bugün de yine aynı ülke, Siyasal /radikal İslam tehdidini Batı ittifakını bir arada tutmanın bahanesi olarak kullanmaktadır. Ortak düşmana karşı ortak hareket etme mantığını kullanılmaktadır. Günümüzde ABD Siyasal İslam ve bunun resmi temsilcisi olarak gördüğü İran'ı hem dünyaya hem de İslam dünyasına tehdit olarak satmaya çalışmaktadır. İhlımlı İslam'ı ise, Müslüman dünyada bir alternatif olarak sunma çabası içindedir. Ortada olan ise din değil politik amaçlara göre şekillenmiş politikanın hizmetine verilmiş dinin yorumlarıdır. Bu bağlamda Müslüman'ın iyisi ile kötüsü arasındaki ayırım da dine olan bağlılıkları veya ritüellere uyup uymamalarıyla değil politik tavırlarıyla ölçülmektedir. ABD her dönemde İslam coğrafyasında kendine yeni müttefikler ve savaşçılar bulma çabasında olmuştur ve bu çabasını halen sürdürmektedir.

Kaynakça

- BENARD, Cheryl, *Civil Demokratik İslam: Partners, Resources and Strategies*, RAND Corporation, 2003, http://rand.org/pubs/monograph_reports/2005/MR1716.pdf
- ÇELENK, Nazmi, *Amerika'nın İslamı*, İlgı Yayınları, İstanbul, 2006.
- Hürriyet*, 26 Ocak 2008.
- KARAGÜL, İbrahim, "Amerika İslamcı Dernek ve Vakıflardan Ne İstiyor", *Yeni Şafak*, 9 Mart 2004.
- KARLSSON, Ingmar, *Din, Terör ve Hoşgörü*, Homer Kitabevi, İstanbul, 2005.
- KEPEL, Gilles, *Cihat: İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi*, Doğan Kitap, 2. Baskı, İstanbul, 2001.
- MAMDANI, Mahmood, *İyi Müslüman, Kötü Müslüman: Amerika, Soğuk Savaş ve Terörün Kökenleri*, 1001 Kitap, İstanbul, 2005.
- MERT, Nuray, "Yeni Soğuk Savaş", *Doğudan*, Kasım-Aralık 2007, Yıl 1, Sayı 2.
- ONAT, Hasan, (söyleşi), *2023*, 15 Eylül 2004, Sayı 41.
- RABASA, Angel ... (et al.) *Building Moderate Muslim Networks*, RAND Corporation, 2007, http://rand.org/pubs/monographs/2007/RAND_MG574.pdf.
- RABASA, Angel M... (et al.) *U.S. Strategy in the Muslim World After 9/11*, RAND Corporation, 2004, http://rand.org/pubs/monographs/2004/RAND_MG246.pdf
- RIBUFFO, Leo, "Religion in the History of U.S. Foreign Policy", Elliott Abrams, (Der.), *The Influence of Faith: Religious Groups and U.S. Foreign Policy*, Rowman&Littlefield Publishing Inc. New York, 2005.
- ROY, Arundhati, "Savaş Barıştır", Ahmet Demirhan, (Der.), *ABD, Terör ve İslam*, Vadi Yayınları, İstanbul, 2001.
- WHELAN, Richard, *Al-Qaedaism: The Threat to Islam, The Threat to the World*, Ashfield Press, Dublin, 2005.
- Umran*, 125, Ocak 2005.
- 2023 Dergisi*, 15 Eylül 2004, Sayı 41